

Verlangen naar afwezigheid

CORNEL BIERENS De tegenpolen licht/wit en donker/zwart zijn bij weinig kunstenaars zo uitgesproken aanwezig als bij Sandra Kruisbrink. Er zit veel in haar werk dat voor de kijker nauwelijks zichtbaar is maar des te voelbaarder, de onderlagen geven haar tekeningen hun gewicht. In haar eentje boven op een bergtop is ze het gelukkigst.

Meestal werk je met zwart potlood op een lichte ondergrond, maar soms met wit potlood op een donkere ondergrond. Is er een verschil in werkwijze tussen die twee?

Als zwarte ondergrond gebruik ik vaak etsen die ik jaren geleden heb gemaakt op dik en grof papier. Die zijn al donker en spuit ik nog donkerder, dan krijg je een zwarte ondergrond met veel tekening en reliëf erin. Daar kun je nooit een fijne lijn op zetten, en het zwart komt altijd door die witte potloodlijnen heen. Daarom kan ik daar niet zo subtiel mee werken als met zwarte potloden op gewoon strak tekenpapier. Als ik dat papier gebruik laat ik er soms eerst een foto op printen. Op mijn reizen maak ik foto's die ik op de computer zo bewerk dat er een heel licht beeld overblijft, wel altijd met iets van kleur erin. Op zo'n print maak ik dan mijn tekening met zwarte potloden en pastel.

Welk tekenpapier gebruik je, en wat voor potloden?

Ik ben zeer gehecht aan glad Steinbach-papier. Toen ik dat niet meer kon krijgen begon ik een hele zoektocht en vond het uiteindelijk in België. Ik teken met Nero-potloden, voor de verschillende grijs tinten en Conté Pierre Noir-potloden voor het diepe zwart. Afhankelijk van hoe ik de ruimte wil indelen ga ik steeds over naar een ander potlood, zodat je het beeld langzaam ziet veranderen van toon. Ook werk ik graag met een grijsblauw Karisma-potlood. Toen die unieke kleur uit de handel werd genomen heb ik bij alle winkels in het land hun voorraad opgekocht. En op zwarte ondergronden teken ik het liefst met Chinese White, een wit pastel-potlood. Verder ben ik gehecht aan mijn gewone handpuntslijper, met geen andere krijg ik zulke scherpe punten. Er gaat gauw een mesje per dag doorheen.

Soms staat er 'tempera' bij je tekeningen.

Ja, voor het bedekken van de ondergronden gebruik ik vaak eerst tempera en dan pastel. Ik probeer zover te gaan dat je bijna niet meer ziet wat er onder de tekeningen zit. Het is elke keer anders, ook met de kleuren in de ondergrond. Het mooie van tempera is dat je er doorheen kunt kijken zodat de onderlaag toch blijft doorschijnen. En de pastelkleuren doen heel fijntjes mee met de tekening op de bovenlaag.

Je kunt zeggen dat het een ingewikkeld procédé is voor relatief weinig beeld. Wat is de reden?

De gelaagdheid. Iets is er, wordt weggehaald, en is er nog steeds. Ik heb hele bergen getekend waar ik vervolgens zo overheen ben gegaan dat er bijna niets van overbleef, en toch moest het

zo. Omdat het anders niet de uitdrukking kreeg zoals ik die voel. Het gaat ook over tijd. Dat tijd meedoet in het landschap lijkt me evident, en als ik het dan zo verwerk klopt dat volgens mij meer dan wanneer ik het heel vluchtig zou doen.

Je tekeningen worden allemaal door landschappen geïnspireerd en zijn allemaal figuratief, maar realistisch in de zin van nagetekend zijn ze geen van alle.

Nee, ik teken nooit buiten in het landschap. Dan zou ik het gevoel hebben dat de realiteit me dwars zit, dat het landschap zelf in de weg staat. Toen ik naar Noorwegen ging was ik van plan dat buiten tekenen toch eens te proberen, maar ik kon er niet toe komen. Het ging niet, ik heb afstand nodig. Door het landschap vanuit die afstand te benaderen kom ik steeds dichterbij de buurt bij wat ik daar ervaren heb. Ik kan ook niet fotograferen wat ik zie, het prachtige dat ik wil vastleggen staat nooit op de foto. Een ervaring van het landschap is veel groter dan je terugziet op welke foto ook.

Het zijn vooral lege landschappen die je voorkeur hebben. Ging je daarom naar IJsland?

Ja, in IJsland kun je het landschap in vijf minuten zien veranderen, compleet zien verdwijnen. Uit het niets ontstaat er dan een mist die alles onzichtbaar maakt, heel gevaarlijk. Ik ging daar altijd wandelen 's avonds, en ben er weleens door overvallen. Je denkt de weg te kennen maar vindt hem niet terug, dan slaat de paniek wel even toe. Maar het is tegelijkertijd heel mooi, je ziet bijna niets meer. Ik vind het een enorme uitdaging om juist dat in mijn werk zichtbaar te maken. Maar dat punt heb ik nog niet bereikt.

Heb je iets speciaals met sneeuw?

Het mooie van sneeuw is dat het alles verstopt, en dus alles accentueert wat niet verstopt is. Iemand schreef een artikel over mijn werk met als titel *Stilte is wit*. Inderdaad is de stilte voor mij een grote drijfveer om naar dat soort plekken te gaan. En de sneeuw zorgt ervoor dat het allemaal nog wat stiller wordt, met dat idee ging ik naar IJsland. Maar er gebeurde iets anders, omdat het toch ook een zeer aanwezig landschap is, heel zwaar. Die bergen, zo zwart, alles enorm grafisch, hard, heel zwart-wit. Dat komt misschien omdat ik er niet in de winter was. Daarom ga ik komend jaar wel in de winter.

Is dat verlangen naar wit en stilte een reactie op de visuele overvloed waarin wij hier leven?

O vast. Bij mij speelt mee dat ik vijf jaar geleden een fietsongeluk heb gehad, waardoor ik een tijdje geen prikkels meer kon verdragen. Dat is nooit helemaal overgegaan.

Heeft dat je misschien op je meest eigene spoor gezet?

Misschien wel ja, haha, laten we het positief interpreteren. Maar ik heb altijd al gehouden van alleen zijn in de natuur, voor mij is dat vanzelfsprekend. Ik ben op mijn allergelukkigst wanneer ik in mijn eentje boven op een bergtop zit.

Dat geluk neem je mee naar huis, en dan probeer je hier in je atelier met een complexe techniek een

parallele wereld op papier te krijgen die zo getrouw mogelijk oproept wat je daar hebt ervaren.

Ja, voor mij werkt het zo. Mijn omgang met het landschap lijkt op de manier waarop ik met mensen omga. Ik ben redelijk empathisch, laat de mensen makkelijk over mijn grenzen heen komen, en heb daarom afstand nodig om bij mezelf te kunnen blijven. Zo is het ook met het landschap, als ik die afstand niet hou overweldigt het me.

In je werk breng je het afstand scheppen in praktijk door eerst veel beeld weg te halen.

Zoals wanneer ik bomen als ondergrond gebruik. Ik heb hele series foto's gemaakt van alleenstaande bomen, die neem ik als ondergrond, teken ze over en haal ze weer weg. Dat is allebei belangrijk, want om ze weg te kunnen halen moeten ze er wel eerst zijn.

Is er iets wat je nog heel graag wilt uitzoeken in je kunst?

Ik zou nog wel iets willen doen met de situatie dat er zoveel sneeuw is dat je niet meer naar buiten kunt. Ik weet niet hoe ik dat zou verbeelden, maar ben altijd nieuwsgierig naar wat ik nog niet weet. Ik denk dat het een verlangen is naar nog meer afwezigheid.

Ben je op zoek naar het absolute niets?

Naar hoever je kunt gaan. Ik heb wel tekeningen gemaakt die over de grens waren, zo minimaal dat alleen ikzelf nog kon zien dat er betekenis in zat. Dan communiceert het niet meer, hoewel dat eigenlijk niets zou moeten uitmaken. De echte grens is voor mij: wanneer vertelt het nog wat ik ervaren heb en wanneer niet meer.

Als je naar IJsland gaat treed je misschien ook wel in een landschap dat je eigenlijk met rust zou moeten laten. Is dat geen dilemma?

Ja, dat is ingewikkeld. Je hebt er van die ongelofelijke magische natuurverschijnselen waar allemaal mensen op afkomen, met zo'n instelling van even dat enorme eiland doen in twee weken. Het is vreselijk, het land wordt erdoor verpest, en ze brengen nog anderen in gevaar ook. Ik word er heel treurig van, heb echt met tranen in mijn ogen bij die gletsjers gestaan, huizenhoge afgebroken blokken ijs in dat meer, drijvend naar zee, zo kwetsbaar. Dan zie je hoe hard het gaat, de babypinguïns op Antarctica overleven het al niet meer. Natuurlijk was ikzelf net zo goed een toerist, al zat ik in een dorpje van 250 inwoners, ingebed in een gemeenschap. En ik ga dus ook weer terug.

In je werk wil je niet activistisch zijn?

Nee, mijn werk is geen pamflet. Maar het laat wel de schoonheid van het landschap zien en daarmee tevens wat we aan het verwoesten zijn. Misschien dat ik er op die bescheiden manier toch wel iets mee bereik. Iemand zei laatst: je hebt geen harde stem, maar als je begint te praten is het stil. Ik hoop dat dat ook geldt voor mijn werk.